

1. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры. – М.: Культурная революция; Республика, 2006.

2. Моль А. Социодинамика культуры. – М.: КомКнига. 2005.

3. Церква і соціальна комунікація: Найголовніші документи Католицької Церкви про пресу, радіо, телебачення, інтернет та інші медіа / Упоряд. і наук. ред. М. Перун. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2004.

Т.В.Глєбова*

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (ОСР) ЯК ЗАСІБ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сутнісною ознакою XXI століття є глобалізація та інтеграція людського життя. Вона невпинно пов'язує не лише ринки та технології, а й держави-нації, демонструючи свій потужний вплив на життя людини й суспільства. Безсумнівним є те, що світ стає цілісним у фінансово-економічному, інформаційному та технологічному аспектах. Інтеграційні процеси охоплюють і культурно-духовну сферу, зокрема й освіту. Справді потужним імпульсом європеїзації освіти України стала Болонська декларація (1999 р.).

Євроінтеграція спрямована на консолідацію зусиль науковців та освітян, істотне підвищення конкурентноспроможності європейської науки й вищої освіти, а відтак – їхньої ролі в розвитку та зміцненні стабільних, мирних і демократичних суспільств. Євроінтеграційні процеси актуалізують потребу в теоретичному осмисленні проблем конституювання європейського науково-освітнього простору, можливостей і перспектив входження в нього національного освітнього простору. Європростір репрезентує, з одного боку, цивілізаційний рівень освіти, її відповідність вимогам суспільства знання, а з іншого – гуманістичні принципи західної цивілізації. Європеїзація національного простору вимагає, по-перше, його інформаційно-комп'ютерної модернізації, по-друге, взаємоузгодження європейських світоглядних орієнтирів з національними духовними цінностями. Водночас євроінтеграція завдяки своєму динамізму зумовлює небачене дотепер пришвидшення життя суспільства й людини. В умовах безперервних змін потрібні оновлені світоглядні

---

*
викладач кафедри філософії Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана

орієнтири, щоб людина не стала заручником змін, а опанувала їх і була їхнім господарем.

Згідно з «Національною доктриною розвитку освіти» (2002 р.), розбудова національної системи освіти в Україні зорієнтована на європейські стандарти. Вони репрезентують такі риси європейської освіти, як багаторівневність і безперервність, доступність, ефективність і якість. Однак європейськість національної системи освіти не вичерпується її цивілізаційним рівнем. Національний освітній простір коеволюціонує з європейським також на культурно-духовному рівні. Він репрезентує низку загальнолюдських вартостей, які виробила західна цивілізація. Пріоритетною вартістю європейського освітнього простору є особа, її права та свободи. У західній культурі, зазначає Д. де Ружмон, витворено ідеал людської особистості, яка подвійно відповідальна перед своїм покликанням і державою, яка водночас незалежна і зобов'язана, а не лише вільна чи заангажована. Європейський ідеал близький ментальності українців. А тому в «Національній доктрині розвитку освіти» найважливішим пріоритетом освіти вважається її особистісна орієнтація. Це відповідає європейському принципу індивідуалізму, для якого найвищою цінністю є свобода особи. Реформування системи освіти на засадах особистісної орієнтації означає перехід до некласичної парадигми. Її стрижнем є виховання особистості, яка «усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється».

Засадничий світоглядний принцип європейської освіти – це єдність у розмаїтті. Він виявляє себе в плюралізмі національних систем освіти та їхнього узгодження з європейськими стандартами. Ця узгодженість постає як розбудова європейських рис освіти з урахуванням національної специфіки. Євроінтеграційні процеси в освіті ґрунтуються на принципі національної самототожності освітніх систем. Наукова й владна еліти, попри кризу їхньої духовності, також є національними. Звідси випливає, що необхідною умовою інтеграції освіти до європростору є розбудова національного освітнього простору. Його завдання, з одного боку, забезпечувати засвоєння цивілізаційних здобутків, а з іншого – стати бар'єром культурній гомогенізації. Він має утверджувати національну ідентичність особи та її культурну самобутність. Проблема ідентичності не втрачає своєї актуальності, а освіта є тим соціальним інститутом, який спроможний формувати національну ідентичність не лише особи, а й народу.

Глобалізація витворює свою культуру, завдяки якій здійснює уніфікацію життєвого світу націй-держав, уодноманітне його, Цивілізаційні новації витісняють національно-культурні традиції. Навіть найміцніші культури не спроможні опиратися. Їм потрібна допомога, щоб вижити, інакше вони вимиратимуть набагато швидше, ніж еволюція встигатиме їх відроджувати. Нівелювання культур спричиняє втрату ціннісних орієнтацій, які надають смисл цивілізаційним досягненням людства. Глобалізація експансивна. Її не можна уникнути. Єдина надія, на думку Т. Фрідмена, що «кожна країна спроможеться розробити численні фільтри, щоб оборонити свою культуру від зовнішнього і внутрішнього тиску глобальної капіталістичної економіки, тиску, що призводить до нівеляції всяких культурних особливостей» [7, 386].

Одним із найважливіших фільтрів є здатність культури до «глобалізації» на принципах рівності та справедливості. Завдяки національній освіті культура стає укоріненою в суспільстві, а тому, стикаючись з іншими сильними культурами, вона вбирає лише ті впливи, що природно їй підходять і могли б її збагатити, та опирається речам справді чужим [7, 388]. Глобалізація потрібна для того, щоб будь-яка країна чи культура змогла засвоїти окремі аспекти глобалізації, скористатися й збагатитися ними. У такий спосіб освіта не лише забезпечує цивілізаційний поступ суспільства, його інтеграцію до європейської спільноти на засадах соціально-економічної сталості, а й збереження власної культурної самобутності. Наприкінці ХХ ст. проблема єдності освіти й культури набула всесвітньо-історичного значення: це проблема людяності, гуманності культури та культурності освіти. Євроінтеграційні процеси означають, що вища освіта має формувати не лише національну ідентичність, а й європейську. Європейськість постає не тільки як цивілізаційний, а й як духовний вимір життя.

1. *Арендт Г.* Становище людини. – Львів: Літопис, 1999. – 254 с.
2. *Журавський В.С., Згуровський М.З.* Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. – К.: ІВЦ «Видавництво Політехніка», 2003. – 195 с.
3. *Кремень В.* Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с.
4. *Національна доктрина розвитку освіти // Кремень В.* Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – С. 178-201.
5. *Ружмон Д.* Європа у грі. Шанс Європи. Відкритий лист до європейців. – Львів, 1998. – 277 с.
6. *Ситниченко Л.* Першоджерела комунікативної філософії. – К.: Либідь, 1996. – 176 с.

7. Фрідмен Т. Лексус і оливкове дерево. Зрозуміти глобалізацію. – Львів, 2002. – 624 с.

А.С. Дерев'янок*

ПЕДАГОГІЧНА ЕТИКА У СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ

Професія педагога є особливою і має величезне значення як для кожної людини, так і для нації в цілому, її майбуття. Вчительська професія – одна з небагатьох, які можна назвати вічними. Вирішальна сила університетського виховання - особистість викладача, а його відповідальність – це не лише знання, навички і уміння, а й моральні цінності, норми. Педагог має бути гарним прикладом, взірцем для студентів, він повинен дотримуватись усіх морально-етичних принципів. Первинне покликання викладача – не лише передати певну інформацію, а й виховувати.

А для цього педагог власним прикладом повинен демонструвати повагу до морально-етичних норм, а також скерувати зусилля, тобто зацікавити, спонукати до саморозвитку у цьому напрямку, щоб вплинути на внутрішню культуру молодої людини. Важливо, щоб це було дійсно спонуканням, а не нав'язуванням. В особі завжди має зберігатись свобода вибору, свобода мислення та свобода совісті, адже тільки у такому випадку людина може розвинути свій внутрішній потенціал повною мірою.

Л. Кольберг вважає, що основною ланкою філософсько-педагогічних пошуків має бути саме моральне виховання, оскільки воно здатне бути фундаментом і метою всіх інших напрямів виховання, не говорячи вже про їх змістовне навантаження. Усяке виховання, за Л. Кольбергом, передбачає моральне виховання: «Філософія виховання, саме як моральна філософія, має розглядати виховання як постійний розвиток особистості» [1, 446].

Моральний розвиток тільки тоді виправдовує свою назву, коли його наслідки стають вагомими на рівні вчинку. Проекти морального оздоровлення суспільства шляхом морального виховання можуть стати шансом для людства, якщо будуть відкриті важелі для запуску в дію механізмів самовиховання людини.

---

* викладач кафедри іноземних мов Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана